

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

HÚSVÉT MASCAGNIVAL

EASTER WITH MASCAGNI

Messa di Gloria / Parasztecsület
Messa di Gloria / Cavalleria rusticana

HÚSVÉT MASCAGNIVAL

EASTER WITH MASCAGNI

Koncertszerű előadások magyar, angol és eredeti felirattal

Concert performances with Hungarian, English, and same-language subtitles

PIETRO MASCAGNI

MESSA DI GLORIA

Tenor **LÁSZLÓ BOLDIZSÁR**

Bariton *Baritone* **KELEMEN ZOLTÁN**

PARASZTBECSÜLET *CAVALLERIA RUSTICANA*

Giovanni Verga azonos című darabja nyomán a szöveget írta *Libretto after the play of the same name by* **GIOVANNI VERGA GIOVANNI TARGIONI-TOZZETTI, GUIDO MENASCI**

Turiddu **LÁSZLÓ BOLDIZSÁR**

Santuzza **GÁL ERIKA**

Lucia **FARKASRÉTI MÁRIA**

Alfio **KELEMEN ZOLTÁN**

Lola **KÁLNAY ZSÓFIA**

A Parasztszünet magyar nyelvű feliratait készítette

Hungarian subtitles of Cavalleria rusticana by **KENESEY JUDIT**

Angol nyelvű feliratok *English subtitles* **ARTHUR ROGER CRANE**

Karigazgató *Chorus director* **CSIKI GÁBOR**

Közreműködik **A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ ZENEKARA ÉS ÉNEKKARA**

Featuring the Hungarian State Opera Orchestra and Chorus

Karmester *Conductor* **HALÁSZ PÉTER**

Egy zeneszerző, két mű, egy este. A *Húsvét Mascagnival* című program mostanra hagyománnyá vált az OPERA tavaszi repertoárjában, hiszen többszörre csendül fel ilyen formán egymás után Mascagni két műve, a *Messa di Gloria* és a *Parasztszünet*.

Pietro Mascagni (1863–1945) már gyermekkorában érdeklődött a templomi zene iránt. 13 évesen írt egy *Kyriét*, 16 évesen pedig egy levelében számol be arról, hogy barátjával közösen misét komponálnak. Később, milánói tanulmányai alatt motettát és miserészleteket írt, melyet mintegy megkoronáz a *Messa di Gloria*. Ez a miséje nemesen egyszerű, őszinte, dallamos alkotás. Bár miséről van szó, nem a zeneszerzők által leggyakrabban alkalmazott öttételes tagolással, hanem tizenhét részre osztva készült el. A zeneszerző ugyanis magát a *Gloria* tételt nyolc tételre tagolta – nem véletlen a címadás. A darabot jellemzi a szép hangszerelés, az egyszerű harmóniavezetés, mely nem mellőzi persze a romantikus harmóniafordulatokat. Mégis könnyen érthető, áttetsző, fülbe mászó muzsikáról van szó, mely – érthetetlen módon – ugyan ritkán játszott, melódiai mégis szinte slágernek, ismerősnek tűnnek. Mascagni érzékelhetően énekesekben gondolkodott, amikor a tenor és basszus szólójára, illetve kórusra komponálta művét, és jól énekelhető szólamokat írt a számukra. Érdekes, hogy az énekkar nem a szokásos négy szólamból, hanem csupán három szólamból áll össze: a komponista nem írt szoprán és alt szólamot, csak mezzoszopránt (azaz kontraaltot, ahogy ő nevezi, melyet akár kistűk is énekelhetnek), tenort és basszust. Így a nem túl magas női kari szólam még a nem képzett hangú énekesek, a templomi kórusok számára is énekelhetővé teszi a művet.

A darabban, főleg annak zenekari anyagában számos drámai hatású zenei effekt megjelenik, így a *Credóban* a keresztre feszítés pillanatai. Ugyanígy kiemelt momentum a koncertmester hegedűszólóját tartalmazó csodálatos rész a *Benedictus* előtt, ahogyan egy ponton a trombita szinte áriaszerű szólóállása is. A szerző nem írt túl sok, előadásmódra vonatkozó utasítást, így tulajdonképpen a megvalósítást rábizza a karmesterre, előadókra, nagy szabadságot hagy a zenészeknek, saját izlésüknek.

Jóllehet a *Parasztszünet*, eredeti címén *Cavalleria rusticana* műfajában, stílusában, tartalmában nagyban különbözik a *Messa di Gloria*tól, az azonos zeneszerzőn kívül összeköti a két alkotást olaszos, tavaszi hangulatuk. Ezt a természetközeli életigenlést, a frissességet az opera leginkább az *Intermezzóban* képviseli, de a nép megjelenítését is beragogyja valamiképpen a húsvét – nem mint egyházi, hanem mint népi téma a maga örömteliségeivel. Nem véletlen mondhatjuk, hogy a *Parasztszünet* a verizmus csúcsa, azé az itáliai stílusirányzaté, melynek középpontjában a nagy történelmi hősök helyett a nép, a hétköznapi, mindennapi emberek, az ő történetük, az ő problémáik és azok kegyetlen őszinteségű ábrázolása áll. A *Parasztszünet*nek két erőssége van. Az egyik a pastorelle-szerű zsánerképek. A másik a nagy drámai pillanatok. Ezzel le is fedtük az egész operát. Hiszen a művet indító hosszas zenekari előjáték, a színpalak mögül felcsendülő szerenád, a *Siciliana*, majd a szicíliai emberek tavaszi, természetközeli éneke monumentális és szemléletes bevezetést nyújt a közegről, melyben elhelyezi az elkövetkező tragikus eseményeket.

Sűrűre fonta a komponista a drámai szálát, melyből szerelem, megcsalás, féltékenység és párbaj sem hiányzik – mindez röpké egyetlen órába sűrítve, hol robbanásig feszítve az indulatokat és érzelmeket, hol mindennapi életképekkel időt hagyva a feszültség oldására. Ám ez a kontraszt is csak jobban kiélezi a tragikumot a húsvét vasárnapján játszódó történetben, melyben az ártatlan Santuzát szégyenben hagy és egy férjes asszonnal csal a szerelme.

Mascagni éppen a *Messa di Glorián* dolgozott, amikor 1887-ben megrendelték tőle a *Parasztbecsületet*, így félbe kellett hagyni a mise komponálását. A zeneszerző végül 1888-ban mutatta be tanítványainak előadásában a dél-olaszországi Cerignolában. Néhány év múlva pedig ezzel a művel ünnepelték a pompázatos orvietói katedrális megépítésének 600. évfordulóját. A hangversenyen ekkor is Mascagni vezényelt. Sőt maga a zeneszerző dirigálta a magyarországi bemutatót is.

A *Parasztbecsület* 1890. május 17-i ősbemutatójának elsöprő sikere után Mascagni egy csapásra ismert és ünnepelt szerző lett, az opera pedig elindult hódító útjára. Budapesten először 1890 decemberében mutatták be a művet Gustav Mahler vezényletével. Az operát Leoncavallo *Bajazzókjával* egy estén első alkalommal 1893-ban, a New York-i Metropolitanban tűzték műsorra, s ebből csakhamar hagyomány lett.

A műsorlapot szerkesztette: Mátrai Diána Eszter

One composer, two works, one night. *Easter with Mascagni* has now become a tradition in the Hungarian State Opera spring repertoire when two of Mascagni's compositions, *Messa di Gloria* and *Cavalleria rusticana*, are performed in a double bill.

Pietro Mascagni (1863–1945) was already interested in church music as a child. At the age of 13, he wrote a *Kyrie*, and at the age of 16, he writes about himself and a friend composing a mass together. Later, during his studies in Milan, he composed a motet and parts of a mass, which is crowned, as it were, by *Messa di Gloria*. His mass is a simple, noble, honest, and melodious. Although it is a mass, it was not composed with the five-movement division most often used by composers, but rather divided into seventeen parts. The composer divided the movement of *Gloria* itself into eight parts – the title of the work is no coincidence. The piece is characterized by the beautiful orchestration, the simple harmonies, which of course does not leave out romantic harmonies. Yet its music is easy-to-understand, transparent, and catchy, and although it has inexplicably rarely been played, its melodies are reminiscent of hits and seem familiar. Mascagni was obviously thinking of singers when he composed his work for tenor and bass soloists, and a chorus, writing parts that could be sung well. It is interesting to note that the chorus does not consist of the usual four parts, but only three: the composer did not write soprano and alto parts, only mezzo-soprano (i.e. contralto, as he calls it, which even boys can sing), tenor, and bass. Thus, the not too high voice of the female chorus makes the work easier to perform by singers with untrained voices and church choirs.

Many dramatic musical effects appear in the composition, especially in the orchestral part, such as the moments of the crucifixion in *Credo*. A similar highlight is the wonderful part of the concertmaster's violin solo before *Benedictus*, as is the almost aria-like trumpet solo at one point. The composer did not write too many instructions regarding the performance, thus, he actually entrusts the interpretation to the conductor and the performers, allowing them a lot of freedom.

Although *Cavalleria rusticana* is very different from *Messa di Gloria* in its genre, style, and content, apart from the same composer, the two works are connected by their Italian, spring atmosphere. This close-to-nature affirmation of life and freshness is best represented in the *Intermezzo* of the opera, but Easter shines upon the folk represented in the work as well – not as a sacred theme, but as a folk theme with its joyfulness. It is no coincidence that *Cavalleria rusticana* is the pinnacle of verismo, the Italian style, which, instead of great historical heroes, focuses on ordinary, everyday people, their stories, their problems, and their brutally honest depiction. *Cavalleria rusticana* has two strengths. One is the pastorale-like genre pictures. The other is the big dramatic moments. These two characterise the entire opera. After all, the long orchestral prelude that starts the work, *Siciliana*, the serenade from behind the scenes, and then the close-to-nature, springtime songs of the Sicilian people provide a monumental and vivid introduction to the environment in which the tragic events are to take place.

The composer weaved a thick dramatic texture, which includes love, deception, jealousy, and a duel – all condensed into a mere hour, stretching the passions and emotions to the point of explosion at times and leaving time to resolve the tension with images of everyday life at other. However, this contrast only accentuates the tragedy in the story that takes place on Easter Sunday, in which the innocent Santuzza is left in shame when his loved one cheats on her with a married woman.

Mascagni was working on *Messa di Gloria* in 1887, when he was commissioned to write *Cavalleria rusticana*, so the composition of the mass had to be postponed. The composer finally presented it in 1888 in a performance by his students in Cerignola in southern Italy. A few years later, this work was chosen to celebrate the 600th anniversary of the construction of the magnificent Orvieto Cathedral, where Mascagni conducted the performance. In fact, the composer conducted the Hungarian premiere himself.

After the overwhelming success of the premiere of *Cavalleria rusticana* on 17 May 1890, Mascagni suddenly became a well-known and celebrated author, and the opera began its conquest. The work was first performed in Budapest in December 1890, conducted by Gustav Mahler. The opera paired with Leoncavallo's *Pagliacci* was performed for the first time in 1893 at the Metropolitan in New York, which quickly became a tradition.

Programme notes edited by Diána Eszter Mátrai